

Univerzita Karlova v Praze
Fakulta sociálních věd
Institut politologických studií

Ženy v roli kandidátky na úřad prezidenta: případ

Radičové, Tymošenkové a Grybauskaitė

Projekt diplomové práce

Řešitel práce:

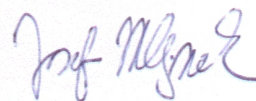
Bc. Veronika Martinovská

30. 05. 2014

Vedoucí práce:

PhDr. Josef Mlejnek, Ph.D.

Podpis vedoucího:

Vymezení tématu:

Nyní, i po více než 20 letech od pádu komunismu, se lze hlavně v zemích bývalého Sovětského svazu setkávat se stereotypy, které ovlivňují vnímání žen v roli nejen politické reprezentantky, ale na jakékoli vysoké pozici.

Několik zemí se snaží řešit situaci tím, že zavádí kvóty, které zajišťují určitému počtu žen místo ve firmě, vládě či na jiných vedoucích pozicích, většinou v očích voličů vyhraněných spíše pro mužské pohlaví. Tento koncept je pak prosazován i samotnou Evropskou unií.

Pro účely této práce byla ke zkoumání vybrána problematika ženských kandidátek na pozici nejvyšší, tedy kandidátky na prezidenta. Záměrně byly zvoleny kandidátky ze Slovenska, Litvy a Ukrajiny, protože ve všech případech se jedná o země ležící v postkomunistickém prostoru. Vedle společných historických zkušeností (tedy komunismu a jeho důsledků) práce rovněž jako pojítka zvolených případů definuje náboženství a jeho roli; Slovensko a Litva jsou výrazně římskokatolickými zeměmi, na Ukrajině se většina obyvatel hlásí k pravoslaví. Práce se rovněž bude snažit zkoumat úspěšnost či neúspěšnost kandidátek, pracuje s jednou vítěznou kandidátkou (Grybauskaitė, která uspěla také v letošních prezidentských volbách (2014) a nastoupí své druhé funkční období) a dvěma kandidátkami, které post nezískaly (Radičová a Tymošenková, která kandidovala i ve volbách v roce 2014 a opět se jí na post hlavy státu nepodařilo dosáhnout).

Práce se bude opírat o studie autorů, kteří se zabývají genderem v postkomunistických zemích, konkrétně Susan Gal a Gail Kligman, či Richard Matland a Kathleen Montgomery pojednávající o přístupu žen k politice. Existuje zároveň několik případových studií

zkoumající přímo vybrané země a jejich situaci (např. Valkovičková v případě Slovenska, Birmontiené u Litvy či Hrycak přímo osobě Tymošenkové).

Struktura práce:

V první, teoretické části bude zkoumáno postavení přímo volených prezidentů v parlamentních a poloprezidentských režimech a samotná důležitost prezidentských voleb, přičemž pozornost bude soustředěna pouze na postkomunistický prostor. Práce se v tomto úseku teoreticky opírá o definice politických systémů Maurice Duvergera a některé další autory kteří na Duvergera navazovali, dále bude čerpat z publikací Josefa Mlejníka a Miroslava Nováka a Miloše Brunclíka, kteří poskytli přehledné zhodnocení postavení hlavy státu v postkomunistických zemích.

Dalším teoretickým a neméně důležitým konceptem pro účely práce je teorie voleb z hlediska volební kampaně. Zde se práce soustředí hlavně na průběh kampaně, politický marketing, výskyt negativní kampaně jako na faktory, které ovlivňují volbu voliče a následně výsledek voleb.

Druhá část práce zkoumá samotný vliv genderových otázek v postkomunistických zemích. Práce se bude snažit dokázat míru ovlivnění společnosti dědictvím komunismu, hodnotami formujícími společnost a rolí náboženství, které ve zkoumaných zemích působí jako faktor prisuzující ženám spíše roli v rodině než v profesní kariéře, což může působit spíše proti úspěchu ženských kandidátek na prezidenta. Naproti tomu stojí vliv Západu na nově se ustavující demokratické země a jeho představy o řešení genderových otázek a zapojení žen do společnosti.

Následující část se věnuje samotným případovým studiím. Konkrétně budou zkoumány na Slovensku volby z roku 2009, v Litvě v roce 2009 a 2014, přičemž důraz bude kladen i na srovnání obou voleb z genderového hlediska, a na Ukrajině především volby

v roce 2010, protože ve volbách roku 2014 otázky genderu ustoupily do pozadí s ohledem na situaci na Ukrajině jako takovou. U všech zemí bude nejprve zhodnoceno dosavadní zastoupení žen v politice, poté se práce bude věnovat samotné kandidátce v dané zemi, její stranické příslušnosti a s tím související politickou situaci v zemi, samotnému průběhu kampaně, tedy jak byla kandidátka vykreslována či jaké projevy byly při kampani použity, a na závěr samotnému zhodnocení voleb a jejich výsledků.

Závěrem bude cílem práce podat vysvětlení, proč byla daná kandidátka úspěšná či neúspěšná a do jaké míry se na výsledku projeví vnímání žen a jejich sociální role v dané společnosti.

Cíl práce a výzkumná otázka:

Práce se snaží dokázat, jak jsou v současnosti vnímány ženy v politice, potažmo pohled voličů na ženy ucházející se o post prezidentky. Klade si v návaznosti na to otázku, zda je gender hlavním určujícím faktorem při rozhodování voličů či zda mají vliv hlavně schopnosti nebo stranická příslušnost kandidátky v návaznosti na situaci v dané zemi ať již politickou či ekonomickou. Práce si stanovuje hypotézu, že nehraje hlavní roli pohlaví kandidáta, ale spíše jeho schopnosti, dosavadní úspěchy a vystupování v kampani.

Metodologie práce:

V úvodních částech bude využito analýzy použité literatury, která dodá práci teoretický rámec a obecné pojetí genderu v politice.

Práce je koncipována jako případová studie; věnuje se případu Slovenska, Litvy a Ukrajiny, u kterých bude v závěru při hodnocení výsledku voleb použita komparativní metoda. U samotných jednotlivých případů práce bude čerpat z obsahové analýzy

volebních materiálů, dokumentů a hlavně médií (noviny, rozhovory, videa), které budou sloužit jako zdroje ke zhodnocení volební kampaně, vystupování kandidátů a jejich přijetí společností. Pomocí analýzy výsledků voleb budou získána kvantitativní data, jež práce využije k závěrečnému zhodnocení kandidátky ve vybraných volbách.

Předpokládaný seznam literatury:

BRADOVÁ, Eva. *Politické kampaně, volby a politický marketing*. Vyd. 1. V Olomouci: Periplum, 2007, 142 s. ISBN 978-80-86624-36-5.

BRADOVÁ, Eva. *Negativní kampaně a politická reklama ve volbách*. V Olomouci: Periplum, 2008, 134 s. ISBN 978-80-86624-44-0.

D'ANIERI, Paul. *Understanding Ukrainian politics: power, politics, and institutional design*. Armonk: M.E.Sharpe, 2007, x, 299 s. ISBN 978-0-7656-1812-2.

GAL, Susan a Gail KLIGMAN. *The politics of gender after socialism: a comparative-historical essay*. Princeton: Princeton University Press, c2000, 169 s. ISBN 0-691-04893-2.

MATLAND, Richard E a Kathleen A MONTGOMERY. *Women's access to political power in post-communist Europe*. Oxford: Oxford University Press, 2003, xxiii, 369 s. ISBN 0-19-924685-8.

MLEJNEK, Josef. *Postavení hlavy státu v postkomunistických zemích: od pádu komunismu v roce 1989 do roku 2010*. Vyd. 1. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, 2011, 351 s. ISBN 978-80-87404-11-9.

NOVÁK, Miroslav a Miloš BRUNCLÍK. *Postavení hlavy státu v parlamentních a poloprezidentských režimech - Česká republika v komparativní perspektivě*. 1. vyd. Praha: Dokořán, 2008, 399 s. ISBN 978-80-7363-179-6.

ŠTĚDROŇ, Bohumír. *Politika a politický marketing*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013, xvi, 255 s. ISBN 978-80-7400-448-3.

BIRMONTIENĚ, Toma a Virginija JURĚNIENĚ. DEVELOPMENT OF WOMEN'S RIGHTS IN LITHUANIA: RECOGNITION OF WOMEN'S POLITICAL RIGHTS. *Jurisprudencija* [online]. 2009, vol. 2, issue 116, s. 23-44 [cit. 2014-05-24].

HERRON, E. S. How Viktor Yanukovich Won: Reassessing the Dominant Narratives of Ukraine's 2010 Presidential Election. *East European Politics & Societies* [online]. 2011-01-07, vol. 25, issue 1, s. 47-67 [cit. 2014-05-24]. DOI: 10.1177/0888325410388560. Dostupné z: <http://eep.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/0888325410388560>.

HRYCAK, A. The "Orange Princess" Runs for President: Gender and the Outcomes of the 2010 Presidential Election. *East European Politics & Societies* [online]. 2011-01-07, vol. 25, issue 1, s. 68-87 [cit. 2014-05-24]. DOI: 10.1177/0888325410388409. Dostupné z: <http://eep.sagepub.com/cgi/doi/10.1177/0888325410388409>.

KAZLAUSKAITE, Agne. Our Very Own Obama. *Transitions Online* [online]. 2009, s. 5-5 [cit. 2014-05-24].

KOBOVÁ, L., MAĎAROVÁ, Z., OSTERTÁGOVÁ, A.: Politiky a političky – Aspekty politickej subjektivity žien. Bratislava: ASPEKT, 2011. 185 s. ISBN 978-80-85549-92-8. Dostupné z: http://www.politickevedy.fpvvmv.umb.sk/userfiles/file/2_2013/VALKOVICOVA.pdf.

KRUPAVICIUS, ALGIS. Lithuania. *European Journal of Political Research* [online]. 2008, vol. 47, 7-8, s. 1048-1059 [cit. 2014-05-24]. DOI: 10.1111/j.1475-6765.2008.00800.x. Dostupné z: <http://doi.wiley.com/10.1111/j.1475-6765.2008.00800.x>.

LUKINOVA, E., MYAGKOV, M., ORDESHOOK, P. C. Ukraine 2010: Were Tymoshenko's Cries of Fraud Anything More than Smoke?. *Post-Soviet Affairs*. Jan-Mar2011, Vol. 27 Issue 1, p37-63. Dostupné z: <http://vote.caltech.edu/content/ukraine-2010-were-tymoshenkos-cries-fraud-anything-more-smoke>.

PINK, Michael. The 2010 Slovak Elections in the Light of Previous Results. *Evropska Volebni Studia* [online]. 2011, vol. 6, issue 1, s. 3-21 [cit. 2014-05-24].

Internetové zdroje:

<http://baltic-review.com/>

<http://www.lithuaniantribune.com/>

<http://www.pravda.sk/>

webová stránka Julie Tymošenkové, dostupné z: <http://www.tymoshenko.ua/en/>

<http://www.unian.info/>

videa k politickým kampaním, dostupné z: <http://www.youtube.com>